

ה מ א ס ך

חודש שבט ה'תק"ע

א

שירים

אל המחבר ספר מטעי קדם.

יפה אמריך מה מותקו ומה נמלצו

לפאר הדרם יחדלון תקולות

מעשיך וספוריך מה נמרצו

בלשון למוזים מדברת גדלות.

רבים אומרים "שפתינו אפנו"

לדבר לחבר ולומר יחישו

אבל יקומו לצחק בנו

וחכמים יחשבו אם יחרישו.

חודש רעע ממושב ארה"ס.

העתק

מספר מעשה יוסף (אשר עורנו בכתובים, מאת
הבחור המושלם, הורני ומליץ, ההתום למטה)

— — — (*) אזי אחרי להרים, והשמש במרכבתו
רץ אחרו דרך ימה, וישראל מתגולל עלי יריעותיו
למזל כופש, ורעיוניו חתו, בעתהו חלומות מיוסף
צנו, ראהו על הררי זהב, וכתר שושנים מזלז פארוהו,
פשו זרועיו לחבקהו, והנה חלוס! —

וישב על המטה, ודמעות יזולו מעפעפיו, והנה
בת משכלת, כזר מטעיו, מתהלכת בין הדסים, לבוש
שנים ובעדי עדיים, ופרחים עלי מזכה, סובבת במחול
ובככור, ותיטיב כנן, וקולה בנעימות:

„קומה, המאושר באבור! האוינה שירחי,

בא קץ יגונך, שמח ושמע אמרתי!

יוסף בנך (מי האמין?) שליט צלח למלוכה,

מבין חמים יצא, בעבורו ארץ חם ברוכה;

מושג בהאותו, ימשול מלכים יוסף בנך,

עוד יוסף חי, חי! יחי המלך יוסף בנך! — „

כאשר יתהלך עובר שימון תהו לא דרך, והוא אהה
מזל, וכפשו ריקה, גם בית גם איש לא ישור, ופתאום
אזינו

(* ראה רמב"ן על החזרה, בבאור בראשית מ"ה,
פסוק כ"ו, כ"ז, כ"ח.

אזכור קשבו שטף מים ירעשו יזלו מראש גורים, גם בית
ואנשים יחזה, — הלא יעמוד מחסה משתאה, ועשתותיו
כבדו. — כן רעדו כל עלמות אבי ישורון עלי
דברתה! ויפג לבו, ויפול על יצועיו אחורנית, אין
קול אין רוח אף נשמה אין בקרבו, שכב כאבן דומם,
ולבו נמם. כן מלאוהו בכיו, כן מלאוהו ויחרדו, ויפלו
לפניו ארצה, ויזעקו בקול: אבינו, אבינו! לא יפגעוך
רעיוכי שמחה, לא תמות כי תחיה אבינו הפעם! אל
תירא, אמת בפי אחותינו, ושירתה אמת, עוד מפיו
שמע בא! זה אמר בך יוסף המלך, מהרו והעלו את
פאר לבבי בעגלות האלה (יתגשאו עיניך ותחזיקה מעשי
ידי אחמי מצרים!) מהרו אל תתמהמו בוא יבוא אבי וכל
ביתו. — ויפקח עיניו ויאמר: יוסף בלי, יוסף
מחמד לבני עוד חי? תרב שמחתי כגודל יגובי, רב
לי הלא עודו חי! קומו בני! קומו! הביאוני
הנחוני אליו, אלכה ואראכו בערס אמות.

מושה במהו מענדל פ"א

ב

דברי הימים לכבל

(ההמשך)

חורבן בבל בימי דריוש

ויהי כאשר הכניע כורש את אנשי בבל, וישלימו את
ועבדו אותו ואת מלכי פרס אחריו עד ימי דריוש
ג ב 2 3 היסטוריים

הַיִּסְטָאסְפִּיס (Darius Histaspis). ויהי ציט
היסטאספִּיס ויראֹו בְּכִי בָּבֶל אֶת הַמֶּלְחָמָה אֲשֶׁר הַתְּנוּלָל
בְּאַרְץ פָּרַס וּמִגִּפּוֹתֶיהָ וְהַמֶּרְדָּה אֲשֶׁר בְּתוֹכָהּ, וַיִּפְשְׁעוּ בְּדַרְיוֹשׁ
מֶלֶךְ פָּרַס. וַיִּקְוּ וַיִּחְזְקוּ אֶת הַמַּצָּרֹת וַיִּכְיֹו מִזֶּמֶן לְרֹב
לְהַחֲיוֹת אֶת כִּפְסָם בְּיָמֵי מָאוֹר, וּבִפְעַם הַזֹּאת שָׁמְרוּ מְאֹד
לַעֲשׂוֹת בָּבֶל יִכְלָחֵם לְבַל תִּלְכַּד הָעִיר. וַיִּחִלּוּ לַעֲשׂוֹת
הַכֹּכּוֹת בְּמַעֲשֵׂה רָשָׁע וּבְחִזְיוֹת גְּדוּלָּה, כִּי כָל אִישׁ וְאִישׁ
בָּחַר אִשָּׁה אַחַת מֵהַנָּשִׁים לֹא לְאִשָּׁה, וַיִּתֵּר הַנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא
הָיוּ לְאִישׁ אֶסְפָּנוּ אֶל מִקְוֶם אֶחָד, וַיִּחְזְקוּ אֶת כּוֹלֵהָ בְּיוֹם
אֶחָד, כִּי אָמְרוּ, מִן תִּבְנֹא הָעִיר בְּמָאוֹר, וְתִאֲכַלְהָ הַנָּשִׁים
אֶת הָאֵכָל אֲשֶׁר אֶסְפָּנוּ לְהַחֲיוֹת כִּפְסֵי הַמֶּלְחָמָה, וְהָיוּ
לֹא יִכְלֹו הוֹשִׁיעַ לָנוּ. וַיִּמְתִּימוּ כָל הַנִּקְצוֹת אֲשֶׁר בָּעִיר,
מִלְכַּד אִשָּׁה אַחַת לְאִישׁ, וְאִישׁ אֶת אִמּוֹ הַחַיִּי, כִּי יִרְאֶה
לְשֹׁנוֹ יָד בְּצִטָּן הוֹרָחֵם.

כַּשְׁמוֹעַ דְּרִיוֹשׁ אֶת מֶרְדָּךְ אֶנְשֵׁי בָּבֶל וַיִּבְנֹא עַל הָעִיר בְּחִיל
עָנוֹם וְכוֹדָא, וַיִּבְהֶג אֶת מַחֲכָהּ לִפְנֵי הַחוֹמָה. וַיִּחַרְפוּ
אֹתוֹ אֶנְשֵׁי הָעִיר, וַיִּלְעָגוּ לוֹ מֵעַל הַחוֹמָה, וַיֹּאמְרוּ: לֹא
חוֹכֵל לִלְכּוֹד עִירָנוּ עַד כִּי יִלְדוּ הַפְּרָדִים (בֵּית דִּיחַ וְחִיָּיָא עֲלֵי)
גַּעֲבֵהֶרן וְעֶרְדָּן). וַיִּוְסִיפוּ אֶנְשֵׁי הָעִיר לִלְחֹק מֵעַל הַחוֹמָה
בְּדַרְיוֹשׁ וּמַחֲכָהּ, כִּי בָטְחוּ בְּמַצָּרֵי הָעִיר בְּמַגִּדוֹתֶיהָ
וּבְמַגִּדְלוֹתֶיהָ, אֲשֶׁר אֵין לִלְכּוֹד. וְכַאֲשֶׁר קִרְבוּ עֲבָדֵי
דְּרִיוֹשׁ לְהַרוֹס הַחוֹמוֹת בְּכָלִי מַשְׁחִית, הִשְׁלִיכוּ בְּנֵי
הָעִיר עֲלֵיהֶם אֲבָנִים גְּדוּלוֹת, וַיִּשְׁבְּרוּ הַכִּלִּים וְהַסּוּלָלוֹת
אֲשֶׁר שָׁפְכוּ הָאוֹיְבִים.

וּבַחֲרוֹת אֵף דְּרִיוֹשׁ עֲלֵיהֶם כִּי לֹא יִכּוֹל לָהֶם, וַיִּבְנֹא גַם
הוּא בְּמִרְמָה, וַיִּכְרֹת מִי הַכֹּהֵר לְהוֹצִיאוֹ, כַּאֲשֶׁר עָשָׂה כּוֹרֶשׁ
אֵף לֹא לָלֶחַד בִּידּוֹ; כִּי זָכְרוּ אֶנְשֵׁי בָּבֶל אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה כּוֹרֶשׁ
לְאַבְנָתָם, וַיִּסְגְּרוּ שַׁעְרֵי הַחוֹמָה אֲשֶׁר עַל כְּהַר פָּרַת,
וַיַּעֲמִידוּ

ויעמידו על החומה צופים רבים, איש איש על משמרתו, ולא יכלו הפרסיים לעבור גם בדרך זה. ויהי מקץ חשע עשרה חודש אחרי אשר חנה דריוש לפני העיר ולא יכול לה, ויהי בחודש העשרים וילד פרד אחד *) אשר לצעפירוס, אחד מעבדי פרס אשר הושיב את דריוש על כסא מלוכה, אחרי אשר כבש את אויביו, והוא היה נחמד בעיני המלך, ויאהבהו מאוד. ויזכור צעפירוס את דברי בני בבל, ואת אשר לעבו לאמר: לא תוכלו ללכוד את העיר עד כי ילדו הפרסים, ויקם וילך אל המלך וישאלהו לאמר: היש את כפשך בתמיסללכוד העיר? ויען המלך ויאמר: יש ויש. וימהר ויצא מלפני המלך. וישב אליו חמוץ מרס, וחוטמו ואוזניו כרותות, ושער ראשו מגולח, וכל גוויתו מלא פצעים. ויחרד המלך, ויקם מכסאו ויקרא בקול: מי ומי עשה לך כאלה? ויען צעפירוס, ומי מצלעדיך? היש איש בארץ אשר יוכל עשות לי כזאת בלעדיך? למענך למענך ילון כחלי דמי, למענך אין מתוס צבשרי; ראיתי לעג בני אשור, ואת חרפתם אשר חרפוך, מלכי! ולא יכלתי עוד כשוא את מרים. ויאמר המלך: אומלל! האם לפצעיד ולחבורתך ישימו בני בבל לב? הצעצור זאת ישימו אתי! ויען צעפירוס ויאמר: רצה כא אדוני את עבדיך, הואל ושמע לי, והנה לימים עוד מצער ובבל בידך. עשה זאת איפה, מקץ עשרה ימים שלח אלפים איש מקצה אנשיך

*) לידת הפרד הוא נפלא ונגד הטבע, ויכול להיות כי מעו בבהמה זו, ויחשבוה לזכר, והיא נקבה, כאשר נמצא המעורת הזאת עוד היום במיני הסוסים.

אנשיך, ויחבולכני שער סעמיראמים, וזכלות שבעה
עשר יום שלח בא עוד אלפים איש, ויחבולכני שער כימס
ומקץ ארבעים ושבע יום תשלח עוד ארבעה אלף איש אל
שער הכשדים, ומהם ילחמו את העיר; אך אל תתן
בידם כלי מלחמה בלתי חרב לאיש. ואחר ששים ושבעה
ימים תבוא אתה וכל המחנה אהך לפני שער העיר, ובני
פרס יעמדו לפני שער בעלי די ושער ציפי, ואח
תראה מה יעשה עבדך.

ויאצא צעפירוס מאת המלך, וילך הלך וגבז אל שער
העיר, ויעש כאיש הבורח ממחנהו לתת יד להאויב.
וירא שומר המגדל, וירד מעל החומה ויפתח לו שער
העיר. ויאמר: אנכי צעפירוס, לכה וכחי אל זקני
העיר, ויעש כן. וישתוממו הזקנים עליו, ויאמרו:
מה לך צעפירוס, ומי לך פה, כי תבא אלינו? ומה קרה
לך איש אפרתי? ויען צעפירוס: ראו בא פלעי, שפטו
ודעו כי דרוש שונאנו עשה לי זאת. הנה יעצתינהו
לאמר: הרף בא מהעיר הזאת, כי לא תוכל לה עוד
עולם; וזה פרי עצתי, הכני פלעני ונשא את רדידו
מעלי. ועתה הנה באתי אליכם אישים! לחסות
בצלכם, ולהקס מדרוש אויבי, כי אנכי ידעתי
כל עצתו ותחבולותיו. ויאמינו שרי צבל צעפירוס, על
דבר הפלעים אשר ראו בו. ויבקש מאתם, ויתנו בידו
מקצה אנשי המלחמה.

ויהי מקץ עשרה ימים ויקם ויבהגס חוצה לעיר, ויפגע
באלפים איש אשר שלח דרוש, ויבס עד בלתי השאיר
איש אחד. וישמעו אנשי צבל וישמחו מאוד, ויבטח
צעפירוס, וישענו על גבורתו. ובשבעה עשר יום
אחר זה כפל גם על אלפים איש אחרים, אשר שלח דרוש,

ויבדלו אותם כלים אחד, ויהללוהו בני צבל ויבדלוהו
 מאד; וכלות עוד עשרים יום, ויבאו ארבעת אלפים
 איש מאנשי דרוש, ויפול צעפירוס גם עליהם ויהרגם.
 וישב העירה, ויקבלוהו בני העיר בתמים ובמחולות.
 ויאמרו זה יושענו מיד דרוש ומכף כל הקמים עלינו.
 ועתה היה לנו לראש, אזור חליץ, וזו לנו מה נעשה,
 וכסוד כלנו אל משמעתך. ויחנו לו משתחות העיר.
 ומקץ ארבעים ושבעה יום בא דרוש את כל מחנהו
 וילחמו על העיר, כאשר יענהו צעפירוס. ויעלו בני
 העיר על החומה להלחם את אויביהם. ויגש צעפירוס
 ויפתח שני השערים ויבא דרוש עם כל
 חילו העירה. ויראו בני צבל ויקראו: מרמה! מרמה!
 וינוסו מעל החומה, וימלטו אל חוך היכל בל.
 והכותרים עמדו על משמרתם, עד כי באו בני פרס
 מאחור, ודריוש מקדם, ויעשו בהם הרג רב. ויאמר
 דרוש, אנקמה הפעם מבני צבל, אשר חרפוני ויבזוני.
 וישבר המצודות והחומות, ויהרס כל השערים, ויהרג
 בחמשים אלף איש, מלבד שלשה אלפים מנכבדי העיר
 אשר תלה על העץ, להשליך אימתו על הארץ.
 ואת צעפירוס עשה לשר ומושל על העיר, ויבדלוהו
 כל ימיו, ויאסף חמשים אלף גשים אל העיר, להפרות
 ולהרבות המונה, ותקם העיר צבל ביד מלך פרס ימים
 רבים.

באורי כתבי קדש

באור מלי עברית ופחרון פסוקים נעלמים.

ויאמר ה' יען כי גבהו בנות ציון
 וחלככה כטיות גרון ומסקרות
 עינים, הלוך וטפוף תלככה וברגלים
 תעכסכה (ישעיה נ' ז'); מחלוקתו הראשונה היא:
 יען כי גבהו בנות ציון וכו', ומחלוקתו השניה: יען כי
 הלוך וטפוף וכו', ובאור מחלוקת הראשונה כן: יען כי
 בנות ציון הולכות בקומה זקופה (דברי חכמינו ז"ל)
 וכוונות הגרון הכה והנה והראש אחריהן ומסקרות עינים
 לעורר האהבה עד שיחפלו בהן הבחורים. ועתה אלינו
 לפיכך דברי ד"ק ז"ל ואפרשם, רק במקום אשר כתב
 המלה בגאווה: ארתמו בסימן (?) כי לא כן עמדי, לא
 בגאון לבד הלכו בקומה זקופה, כי אם לעורר האהבה, כי
 אין כל חדש ואין כל ישן תחת השמש; עד היום ידברון
 מושלי הממלכות הראשונה, ואין הפרש ביניהם רק במלות
 כהפרש מליצת איש נביא למליצת מושלי עם. גם כל
 הדברים הנכתבים במחלוקת הראשונה יעידו על פרושי,
 ולא עוד גם אם יהיה כדעת ד"ק, הלא אין חבור בין
 גבהו בנות ציון לבין מחלוקת השניה, רק מחציתה כאשר
 אמרתי: יען כי הלוך וטפוף תלככה וכו': ואלה הם דברי
 ד"ק

רד"ק ועוד פשוט בו מלשון רבותיו ז"ל לא מחוקות
ולא גרושות אלא טפופות, כלומר מלאות בשוה בלא
תוספת ובלא גרעון, וכן פרוש הלוק וטפוף תלככה היו
מרקדות בהליכתן בגאווה (?) לעשות פסיעות שוות
ומן הענין הזה גם בדברי חמיו ז"ל: עתיד הקצ"ה
להוסיף על ירושלים אלף טפף גימאות (יומא מ"ח ע"א)
ופסיעות שוות בעת הרקוד הן הן הפסיעות הנקראות
בל"א ולרפת (pas). ועל צרגלים תעבסנה אמר
הרד"ק בפרשו: מקשקות צרגלים בעכסים שתלויין בהן
שהם הפעמונים ומשמיעין קול: לא ולמד מדבריו כי מן
המחול (טענ) ידבר הנביא אשר בו פסיעות שוות
ובתנועות הרקוד היו מזמרים ומנגנים לו על ידי השמעת
קול פעמונים בכגון היאות למחול, וכן נהוג עד היום
במדינות שונות כאשר מלאתי בספרי המסעות, וכדומה
לי גם בספר המסעות מן החכם שפ"א רמ"א.

ע כ ס

לדברי רד"ק אשר הנבתי לכתיב הוא פעמון המקשקש,
ובשרש עכס אמר: מלי המקשקש ודברי שניהם נכונים,
כי בפסוק ואת תפארת העכסים ידבר הנביא מן העכס
אשר היה לתפארת כאשר היו נהוג בימיש הקדמונים, היו
קושרים עכסים (טענ) בגופם לבוי, ואחרי כן לא עשו
כמהנה הזה כי אם הלצים (מזרעין טענ). אמנם בפסוק
וצרגלים תעבסנה ידבר הנביא מן הפעמון אשר היה
לזורק בלי זמר, ובפסוק עכס אל מוסר אויל עבדו
הפעמון הנקרא בל"א: (קלינגל, גלוקע)

א ל

המלה הזאת תורה לפעמים כמו על"ד, דרך משל:
הנתינים

הנחוצים אל הסוללות ואל החרב (במקום הכתובים על ידי הסוללות ועל ידי החרב) (עיין רד"ק בפרוש) וכן ויפרו את בריתי אל כל תועבותיכם (יחזקאל מ"ד ז') על ידי כל תועבותיכם. עיין גם בספר הקאנקארדאנץ על המלות מהחכם נאלדריס.

מוסר

אמר הרד"ק שרש יסר ענין הכל (מן מוסר ומוסרות) ענין קשירה, ועל הפסוק עשה לך מוסרות ומוטות אמר: ראויות (וכן פרוש רש"י ז"ל), אם כן מוסר הוא הכבל או החבל אשר בו יכבש האדם לכל יסלמאות ראונו, ואיך אשר יהי' גם החבל מן הוראות מלת מוסר כאשר יוכיח הפסוק אשר הזכרתי.

אוי"ל

אדם אשר סכלות ובעם ענינו וכל מעשיו מבוהלים הם בקרא בן.

משלי ז' כ"א — כ"ג.

כ"ב. כשור אל טבח, הוא השור המוכן לטבח, כשור אל טבח יבוא, מאמר קצר הוא (עלויפוע) וראונו לאמור באשר יבוא השור אל טבח לבית הטבחים, מאכילים ומענגים אותו עד בוא יומו, כן יבוא הוא אל בית אשה זונה תענג אותו עד אשר יבול בשחת זו אשר טמנה לו. וכעכס אל מוסר או"ל, מחברתו: והולך אחריה פתאום כעכס אל מוסר או"ל, כי בפעמון המקשקש על ידי החבל של או"ל (בחבל אשר ימשך בו או"ל) פתאום הוא מקשקש וכל טומע משתומם עליו, כן הולך הוא פתאום אחריה וכל ראויו ישתוממו עליו.

בלה

צלה, כלה

כד ה

(א) דאס: זא: לאנגע געאקסטעט ווירד, ביז און עס
טעדעט.
(ב) זא: ראט, זא: טעל אױפֿאיינאנדער, אױפֿ: זא: אױפֿ:
פֿאללענד.

١٦

לו לבלות שאל (עין בבאורי מן' מומור מ"ט ובשרש בלה)
 תרגומו: ^{עון} ^{זינען} ^{יטלע}, ^{וירד} ^{גחשט} ^{זיט} ^{טרינאשע}
^{זיין} ^{זו} ^{זערטשעהרן} ^{דאס} ^{טאטטעניך} - ופעל דדה צנכן
 הכבד הכוסף הוא כתיבת הממשלה כמו מי העיר ממורח
 דק יקבלהו לרגליו, יתן לפניו גוים ומלכים ירד, יתן
 כעפר חרבו וכקש כדף קשתו, אשר תרגומו (ווער האט אים
 מורגעלאנדע דאס גרעסט יקייט גרוועקט, ויח הערבייח
 גרעטן, פלאקער געבילדעט, קעניגע זיינגעלט, דאס
 טווערט זיין טויב, דען בטען זיין שפרייט פערנאנדעלט ?)
 ורודס (לא רודס) בפסוק שם צימן לעיר רודס איכנו
 "משרש זה רק שרשו רדס באחר אבאר בבאורי מן
 מומור מ"ט.

באור מומור מ"ט

גם צני אדם גם צני איש, אמר הרד"ק
 שרש אדם: צני אדם הם המון העם, וצני איש הגדולים
 כמו גדעון בן יואש איש ישראל, ר"ל גדול ישראל וראשם
 אמנם אין לדמות בן אדם עם אדם וצני איש עם איש, הלא
 ליחזקאל איש אלהים וממשפחת הכהנים הכבדת בישראל
 קרא ה' בכל פעם: בן אדם, גם אמר לו: בן אדם
 הכבד, בן אדם אופה כתיך, אשר פתורו לדעת רד"ק
 יהיה הדיוט אופה כתיך, הדיוט הכבד! אל כח, בן
 אדם הואל מן בן אדם הראשון על איש ממשפחת ישנה
 וכוסכת, וסדר הדברים במומור הזה יוכיח כי צני אדם
 הם אנשים ממשפחת רם, וצני אנשים הם אנשים אשר
 בית אבותם איכנו ידוע לשם ולתפארת, וגם הרמב"ן
 תרגם הפסוק הזה: (דער גראסטע זעהנע, זעהנע דער
 געאיינען). (ה') אטא למשל אזוי, כתשמען דבר מן
 המשל

המשל כמון איש חי כאשר דבר המלך שלמה מן החכמה בכל
הפרשה ח' בספר משלי המתחלת הלא חכמה תקרא,
ואמר עליה: אני חכמה שכנתי ערמה, וכאשר דבר
הנביא המקובן מן העמי בפרשה: אני הנביר ראה עמי וכו'.
חידתי תרגמתי (דענקטפרוך) וכן תרגמוהו הרמב"ם
"ל תהלים ע"ח פסוק ב' ואמר עליו בעל זמירות ישראל:
אכמו דברי חכמים וחידותם, תושיה רבה במעט דברים
שצריך שכל להבינם, אפתח בכול כבוד חידתי,
כמשמעו, אפתח בקול כבוד חידתי. (ויו) היא החידה
אשר דבר בה. בימי רע, בימי הזקנה אשר אין
בהם חפץ, כמו עד אשר לא יבואו ימי הרעה (קהלת י"ב
א'). עון עקבי, עון צדי (אייט פֿעהאטריטטע)
כמו שפכה אשרי, נטיו רגלי. קצבי, כמו הדלת
תסוב על צירה (משלי כ"ו) פעם לצד זה ופעם לצד אחר
(הין חזרה הער ווערטען). עון עקבי יסצבי,
לשון שאלה ור"ל: הסובי עובי פעם לצד זה ופעם לצד
אחר עד אשר סרתי מן הדרך הטוב מן כל וכל? אם שופכו
אשורי ברכי הכורעות אחתי ולמעגלי דק שבתי; את
פשיע לא כסיתי מנגד עיני, כי מעבירה הנגרת מן
עבירה שמהתי; אמנם האנשים החשאים האלה אשר
במעלם מעל ילכו מן דחי אל דחי, ימשכו העון בחבלי
שוא וכעצות העגלה חשאה המה ידאגו על נפשם בקרוב
אליהם יום מותם. ובפסוקים הבאים ידבר מן האנשים
הבועזים על חילם ועל אלהים לא ישימו כסלם, מדחי
זה ילכו אל דחי אחר, כאשר יראו כי ימותו ויעזבו
לאחרים חילם ואמרו בלבם: אקרא משכנותי בשמי ויכון
שמי לדור דור; ומדחי זה ילכו אל הגדול מכלם, לעשות
להם שם גבור, חיל בארץ לכנח בנחים יערכו מלחמות
ויהרגו

ויהרגו עסרדב. (ז) הבועחים על חילם,
מחברתו: למה אירא הבועחים על חילם, וענין למה
אירא בפסוק הזה כמו את ה' אלהיך תירא, אם כן פרושו
למה אבד הבועחים על חילם. (ח) אח לא פדה
יסדה איש, ברוב עשרו לא וכל איש לפדות את אחיו
מיום המות. לא יתן לאלהים כפרו, גם כופר
עצמו לא יתן לאלהים (ר"ע ספורי). (ט) ויקר
פדיון כפשם, פדיון כפש מן הבועחים על חילם
יקר הוא במאוד מאוד עד אשר יחדל לעולם. (יוד)
ויחי עוד לכח, ענינו: ויקר פדיון כפשם מלחיות
לכח, והוי' כמו ויקחו לי תרומה. (יא) כי יראה,
אם יראה אחד מהבועחים על חילם. (יב) קרבם
בתימו וכו', כמו קרבם הוות אשר ענינו בקרב לבם,
יאמרו בלבבם בתיים ומשכנות לדור דור. קראו
בשמותם עלי אדמות, מחברתו: קראו בתימו,
משכנות בשמותם עלי אדמות. (יג) שים עיניך על
הפסוק הזה ועל הפסוק כ"א, במקום: ואדם, כל ילין,
נמשל נכתב בפסוק כ"א: אדם, ולא יבין, נמשל
ובהנשאר דומים הם זה לזה, ועתה אבאר הפסוק
אשר לפנינו, מחברתו: ואדם ביקר כל ילין נמשל ביקר,
בבהמות כדמו, וראונו לאמר: אם האדם אין לו לינת
לילה ביקר (במשכנות) נמשל הוא ביקר, במשכנות
אשר קרא בשמו, והיקר ההוא נמשל הוא לו. כבהמות
כדמו, מדברי המזמר ור"ל: ינון שמש, ונפשיהם בבהמות
כדמו. (יד) מחברת הפסוק היא (חייב חיינו עריותו)
והיא: זה כסל דרכם למו, וכן: אם אמרתי אספרה
כמו הנה דור בניך בנדתי, מחברתו: אם אמרתי אספרה
כמו דור בניך הנה בנדתי. עיין רד"ק בפרשו מן מזמור

ע"ג. וכן, זכר כי רוח חיי לא תשוב עיני לראות עוב
מחברתו: זכר כי לא תשוב עיני לראות מן רוח חיי ור"ל
העין אשר בגופי לא תשוב לראות טוב נפשי. בתחית
הגוף כחש אבל בהשאת הנפש לא כחש כאשר אמרתי
(והעין אשר בגוף קרא בפסוק הבא: עין ראי חייך ויגליבועם
חייך) ועל כן אמר: לא תשורנו עין ראי, והוסיף: עיניך
בו ואיכנו עין ה' תראני ותהגני בשאמות, והוראת ואיכנו
כמו ואיכנו כי לקח אותנו אלהים, עיין בראש"ע על הפסוק
כי לקח אותנו אלהים, ועוד יש מחברות רבות כאלה.
ואחריהם צפיהם יר לו, עיניו הבאים אחריהם
יהללו אותם. (ט"ו) ש"תו, הדגש תמורת הנח
(רד"ק). כזאן לשאול ש"תו, מרוב התלהבות
המזמר בא מעיני לעיני ועל ידי כן החסיר הפעול, כן
עשיתי גם אנכי בתרגומי. מות ירעס, המות
הוא רועס, כנה הקרב עם המות ור"ל ינהגו עם רב אל
הקרב, למען ידברו דורות הבאים מן מעשי גבורותיהם.
וירדו, הו"ו היא"ו והמהפכת העתיד לעבר, אמנם
הענין יוכיח כי העבר אינו העבר אמתי כי אם העבר
הבא לסימן ההחלט, ורבים כמוהו בספרי הנביאים.
וירדו גם ישרים לבקר, הבקר הידוע אחרי
שחקין הכשמה מתרדמת העולם הזה (לשון בעל זמירות
ישראל). וזו רס, אין צור במקום הזה כי אם אהינו.
וקראו לה' צור, כי כאשר כמלא צור מקור מים חיים כן
כמלא בה' מקור כל טוב. ולדעת הרמב"ם ז"ל (עיין
ספר זמירות ישראל) צורם כמו צורחם ועיניו כמו עינם
הדבר, אמנם לדעתי נכונים הם דברי הרמב"ם ז"ל:
את אשר יקראו היום עינם קראו העברים הקדמונים בשם
אמת או כלם (עיין בספר מורה נבוכים פרק א').
לכלות

לצללות, כמו לבלות כי אין הפרש בין שרש בלה ושרש
 בלה. וירדו גם ישרים לבקר ולורס
 לצלות שאול מזבל לו, מחברתו: וירדו גם
 ישרים לבקר ולורס ירד מזבל לו לצלות שאול, וענין
 ולורס ירד מזבל לו לצלות, כמו וירד מיעקב והאביר וכו'
 (עיין בבאורי מן שרש רדה). ואל תתמה על השתנות
 הרבים מן וירדו ליחיד במלות ולורס אשר ענינו וירד
 לורס, כי כן דרך לשון עברית לשנות האותיות והנקודות
 במחברותיה, כמו והכבואה עודד הכביא, אשר מחברתו:
 והכבואה כבואת עודד הכביא, אם כן כחלפת מלת כבואה
 במלת כבואת וכמשת א מלת עודד, וכן האהלה שרה אמו
 (האהלה אהל שרה אמו) וכן כסאך אלהים עולם (כסאך
 כסא אלהים עולם) וכן אם יהיה כביאכם ה', מחברתו:
 אם יהיה כביא ה' כביאכם. לא, אם יהיה כביאכם
 כביא ה', כאשר חשבו מפרשי הראב"ע ז"ל כי המחברת
 הזאת היא בגדר הטעמי. עיין פרוש הראב"ע ז"ל והרמב"ן
 ז"ל על הפסוק אשר הזכרתי. ועד כה לא דברתי
 דבר מן מחברת לשון עברית כי אם ברור ולבון דברי
 הראב"ע ז"ל, ועתה אוסיף עליו: מחברת לשון העברית
 לא תשמור הוראות המלים בדרך פרט, כי אם בדרך
 כלל, ואתן לך משל: המזמור אשר לפנינו התחיל ואמר:
 למה אירא בימי רע, אשר ענינו למה אפחד פחד בימי
 הזקנה, ומשך המאמר למה אירא אל המאמר הבוטחים
 על חילם, אשר ענינו למה אכבד הבוטחים על חילם, כי
 גם את זה וגם את זה מן הוראות השרש ירא. ובבאורי
 הבאים איהם לעידה לך עדים כאמנים וחזקים על הדבר
 הזה. ועתה שים עיניך על המאמר וירדו גם ישרים
 לבקר ולורס לצלות שאול מזבל לו, פה רמז המזמור כי יבוא

היום אשר צו יסחית ה' השאול אשר דבר זה איוב באמרו:
 גזרם שחול נגדו ויחין כסות לאצדוק ויקח אליו כפשות
 האדיקים, והאדיקים ימשלו ברשעים כאשר ימשל היום
 האדם בבהמה, ומה יקרו דברי הבוהן הרחב"ע ז"ל: זה
 המזמור הוא כבד מאד כי יש בו מפורש חור עולם הבא
 ונשמת הכתה שלא תמות. (יז) עד כה דבר המזמור
 מן החכמים הצועחים על חילם ועל עשרם ואת האביון לא
 זכר כגד הצעקה בפסוק ג', על כן אפי' חומר הוא הדבר
 אשר דבר: אטע למשל הזכיר מפסוק י"ז עד תום המזמור
 מענה המשל אל המזמור אשר היה איש אביון ופרוש אל
 תירא כי יעשיר איש: אל יהיה מוקד בלבד
 אתה המזמור האביון כדרך האביונים אם יעשיר איש אחר,
 יאמרו: פלוגי עמל והלליח, ואנכי לריק ינעתי, יד
 אלמים נגעה בי, למח אני עמל? דע כי ההלחה בתבל
 הזאת איננה הלחה קימת, לא ירד אחר האיש הכעשר
 כבודו, על כן הנחם, עוד יש שגר לפעולתך בהפרד
 בפשך ממך. (י"ט) כי כפשו בחייו יצרך, אל
 תקנא בו, כי אם איש הכעשר יצרך בחייו את כפשו לאחר
 המות גם הוא ישבח ויצרך כל תלמותיך להיטיב לך. (כ)
 תבוא עד דור אבותיו אששם בונק בקנאתך
 בו, כי תבוא עד דור אבותיו בהפרד בפשך ממך. (כא)
 אדם ביקר וכל יבין, האדם הוא ביקר ויתרון רב
 לו מבהמות ארץ, אמנם אם לא יבין וישלך מנגד, החלק
 אשר נתן לו ה' בבינה אז הוא כמשל בבהמות בתבל הזאת,
 וכדמה בבהמות בהפרד כפשו ממנו.

איבערזעצונג דעם 49סטן פאלמס.

(חין) דיער איבערזעטונג האבע מיך דאס העבראישע
ווערט אנטהאלטן (נעשל) ביים בעהאלטען, ווייל אין דער
דייטשען טעראלע"קייטעט פארהאנדען היינט, דאס דען
בענקלי דעמאלטען אונדערקט; עז ווערט פילאזאפירט לויט
טען, דאס דיער טעראלע דאס עבען ערוועהנטע העבראישע
ווערט מוילענעהאטען אעלעטע: און נאך לויט ביינאטעל: דער
אונדערקט אין לעהרגדיכט, ווייל דאס, וואו דאזונטער פער:
טעמאנדען ווירד, קיין געדיכט היינט; און לעהר: אנטהאלט
ווערט ריכטיגער. ווען נון דער לעזער און דען אונדערקט
דענקט, וועלכער מוילעט דען: אונדערקטען לעהרגדיכט אונד
דער געמיינען פראקט, אונד דאן ווירטען און דען, וועלכער
מוילעט עבען דיעסען לעהרגדיכט אונד דען וועהרען גדיכט
טעמאטע דאס, דאן האט ער היינט פארטעלונג פון דען
אנטהאלט. ווייטע גאנץ בעשטיאנטע ערקלעהרונג דאס
היינט היינט נישט נעמט. דאס דער פאנאליסט דאס אנטהאלט
אין דיעסען פאנאליסט פערסאנליכע (אין היינט פערטאן און
היינט, אונד דארטעלעט), ווירד דער לעזער פון: עלבסט
וועהרעהאטען; איך באערקע נור דאס וועהרערע דער אלטען
העברעאישען אלגעמיינע בעגרייפער פערסאנליכע (אין).

1 דעם: אונד היינטער פון דען

וועהרען קראפט היינט פאנאליסט.

2 איהר פאלקער היינטעמאל הערעט דיעסען פארטראג,
זייער מוילענעהאטען אונד איהר בעוועהנער דיער וועהרען
בארטען וועלט.

3 זיך אנטהאלטען דאס וועהרען אונדער נידריגער אבאקאטען זיין,
אייב איבערשטען אונדער מיין דירעקטאריעט לעבען.

ד ב 4 2 . איין

4 איין אונד זאל ווייזט הייליגקייט לערען אויטפרעכען,
איין גייסט נאָ ערהאבענען מוילטאָסטען זיך הינאָווייזן
טויקען,

5 הייליגקייט ווערדע איך דעם אַלעמאָל איין אַהר היינטיגען ;
(א) יענע חבֿער בעגינגע איט דעם נייטהערקאָנגע
איין דענקטפֿרוך !

6 וואָרס : מאלטע איך פֿורכטאָס, ענגסטליך זיין, איין
איינען לענטען טאָגען ?

האָבען איינע פֿעהלטיגטע איך במאָד הירדין, במאָד
דמרהיין גלייטעט ? (ב)

דיא

(א) דער פֿאָלאַסט ערפֿילט זיינע פֿערטפֿרעכונגען איין
דער נעהאָליטען מרדנאָ חלז ער זיך פֿערטפֿריכט .

(ב) דיא קליינען חבֿווייכונגן פֿאָן דעם רעכטן וועג, וועלכע
און פֿעהלטיגטע נענט, ברינגען דעם אַענטן מור דאָן
אָסן דיא זעלויקייט, ווען ער פֿאָן מיינעם פֿעהלער איין
דעם אנדרן פֿעלז, זיך במאָד הירדין, במאָד דמרהיין
ווענדעט, ביז ער זיך גאָלן פֿאָן דעם רעכטען פֿעלד
ענטפֿערנט . דאָס לעלטערע אַכט דער פֿאָלאַסט איין
דעם פֿעהלטיגטען דורך מיין בילד חנטיגליך . דער ערסטע
פֿעהלער פֿאָן אַמאָלען גראָסן בטטעהט דאָרין, דאָס
זיין ניכט איין גאָט : זאָנדרן איין זיהרע אַכט אונד
דייטזיהערע זיהרע לזפֿרייכט זעטלען . דיא בעאער,
קאָג, דט דיא גיטער דיער וועלט פֿערגענליך זינד,
ברינגען זיין ניכט דחפֿאָן אָב, זאָנדרן איין דעם וואָהן,
זיהרען נאָהאָן לז פֿערעוויגען, אונד דיער ענדליך

- 7 ווארען מאלט זיך פיר די ח עהרצורכט האבען,
אבלע זיהרע מלערייכט זיין זיהרע אכט,
זיהרען רוקן זיין זיהרען רייכטוקס :עטלעך ?
- 8 דער פארנעהאסטע אמן קאן זייקען ברודער ניכט און
קופען,
דען מאלריכטער גאטט קיין לענטעלד געבען .
- 9 דיח :עלענטערלעונג זייט נא טהייער,
און דאס זיך יע געליקען,
און דאס אמן ענויג לעבען ,
- 10 דער גרעסט ענטווייכען קענטע .
געבען דיח באערקונג מוואהר :
- 11 דאס ווייזע, טהערען, מוואיניגע אונקאמאנען,
טערבען,
:אונד מנדערן זיהרע גיטער איבערלאסען איסען :
- 12 דענקען זיך זיין זיהרעס זיכע :
:זיהרע פאלעסטע ווערדען זיך פערעוויגען,
:זיהרע וואהניטלע בלייבען פיר אונד פיר,
:דיינע גאבען זיך מווייך דען לאנדטאכטן זיהרן נאמאן :
- 13 דאס נאן מווייך דער אענט זיך זיינען פראכטווערקע
קיין נאכטלאגער אהר ,
:מאווירד ער דאך דאדורך פארקטטעלט, פערעוויגט .
מאללין זיהר מווייגס וועלכסט טיירכט היין ווייך זיין פיה .
- 14 דיע טהערדייט זייט זיהרן מאלען מווייגען ,
דס דיח נאכטעלט זיהרע טהאטן ריהאן :מאל .
זיך :
-
- דאזיין, דאס זיך מווייגענד זיין טאכטן אהרדן לאסען,
דאזיין דיח גטיכטע זיהרע העלדענטהאטן מווייך
בעוואהרע .

15 יח פיהרען הי וויא טאמפֿע לוס געוויסן טאד — ג
גלייטעט דורך חיינע איס אפֿרדען זיך אויזליכענערע
טאמפֿע.

דאך העררעטען ווערדען אויבער יח אן יענעס אומרגען
דיח גערעכטען,

דערטען בעטימלער אויז דעס הייליגען קריינע טריוואס;
פֿירענר הערליהן ווירד,

לוטלייפֿען דיח פֿעררפֿאנגען דעס טאמטעגרייכעס. (ד)

16 ווירד איינע זעלטע אויז זיינער געוואלט בעפֿרייטען,
טריוואפֿירענר זיך עאפֿפֿאנגען.

דאס אטטאל אן דען דירפֿטיגען

פֿאזאייסט (ה) (ו)

(ג) דער פֿאזאייסט פֿיהרט זיינען גראנקען ניכט אויז; ער
זאגט ניכט, ווען יח לוס טאדע פֿיהרן, קעמט אן
זיינען אנדרן גראנקען, אונד גיכט ווידער לוריק, חוס
דיח לינקע אויז לופֿילען, וויא דאס קעט דער פֿאלל
אויז, ווען דער קודענדיכטער אויז דעס פונקט טטעהט,
דען העכסטען טוואונג לו עררייכען.

(ד) דער העברעזער טטעלט זיך דאס טאמטעגרייך זאס
חבגעזאנדערט אונד מולנאגעגליך פֿאר.

(ה) ביי לוס 15 פֿערז זינד דיח היילבריקענדע לעהרן
ענטהאלטען, איס 15 אונד 16 פֿערז גיכט ער זיינע
אויפֿטליסעס, אונד נאמעהר נייגט ער דעס אטטאל
זיין פֿהר דין, איסהין גאנץ אן דער ארדנאג וויא ער
עו איס 4 אונד 5 פֿערז אקקידגיטע.

(ו) נאך דעס געוועהליכען גאנג דער קדע העמטע דער
דיכטער איט דעס 16 פֿערז ענדיגען איסן; אלליין ער
האטטע ביהער נר דיח גראסען בעלעהרט, אונד

17 יינע ניכט קליינטיהייט, ווען איין אנדערע רייכטהייט
טרוורבט, ז

יינען הויפטאנד פֿעראטערט, פֿערבעסערט, ער
העהעט.

18 איין טאדע נאט ער קיינע טעטיגע אייט,
זונד ויינע חייסערע ווירדען פֿאלגן חיהס ניכט נאך;

19 ווען ער איין דיינע לעבען ויינע זעלע בדענקט, ח
דאן ווירד ער דיינע בעזיהונג דין עאפֿער לו העבען,
זווי פֿאלגען אונדע פֿרייען, אייט גאנצען הערנען
זענען.

20 ערוועגע! איינסט ווירסט דאס לו ויינען פֿעטער
וואנדערן, ט

וועלכע נא דאס זאנענליכט ווידער ערליקען ווערן.
דער

אוסטע חלום ויינער פֿעריכערונג איין לוייטען פֿער:
נאך נאך דאס דירעטיגען בעזיהונג; ער פֿערשפֿייע-
זירט דעהער דאס אהאל לעסט איינע אונזיכטכארע
פֿערשחן טערעכע, וואדורך דער חיינדרוק זווי דער
זעלע פֿערדרעקט ווירד, וועלכען דער פֿעדענטוואונג
פֿערזורחטסט האט, זונד דער פֿאלאגיסט חייט דאדורך
אייט טאמער, חיינען חיהס חייגנען וועג לו נעהאטן.

ז ווען איין אראפֿער אהן וואהר נאט, דט איין אנדער זיין
גליק גאחטסט האט, זא ווירד ער קליינטיהייט, ער
פֿאלעגט לו זאגען: דאס טיקאל האט זיך ווידער איך
פֿערטוואהרן.

ח דאס אהאל ווארנט נאמעהר געגען דען ניד.
ט דער, דען דאס בעליידעסט, ווירד חיינסט בעטיילענער

2. דער מענטש האט איינע הוהע, איינערע ווירדע ;
ענטוואקט ער אבער דען געטלעך דער פערמאכט,
דאן לעבט ער, וויא זיין פיה,
טטירבט הין, וויא זיין פיה. יוד

פירדען, לו דען דאס קאמאטן ווירט. יוד
(דער פאמאס האט איינע גראמט עהליכקייט איט דעם
48, וואלען דיא איברעטלונג אין דעם פאריגען העפט
גלייכערט וואוירדע: אין ביידען פאמאטן האט דער דיע
טער דען לונק. דיא אונטערבליכקייט דער יענע לונ
לעהרן, אונד זיין ביידען פירדעט און טרעפן (מושאים)
עליפטען, (מאמרים קצרים) פירדען, אונד עלבמט
דען העברעאישען פארמאטלעאטאס (כפל ענין במלים
שונוח) נור דא, ווא יא דורכאוי נעטהיג ינד, ווייז
יז דיא טפראכט דער טאפפירדונג ערפארדליך אהכט.
דער פאמאט ווירקט פארליגליך דורך מאפאליטיטעט,
ליכטפאלע קלורהייט, טטרענגע ארדונג ; דורך דיא
טטייגערונג דער אידעען, אונד דורך דיא איהם אייגענע
גוטאיהיגקייט אונד הערליכע טפראכט.

בייז דער גראמטן עהליכקייט אין דעם הויפטלונק
אונד דער אהייער איט דענאך איינע גראמט פערטידנהייט
אין דער פארמאט אונד ארדונג דער ביידען פאמאטן ייטבאר,
אונד דינע טייטען איר זיין איהרע בעזאנדערע אויקאליטע
קאמפאזיטלונגן בעלונג לו האבען. אין אונדערען לייטען אהכט
דער פאכט דאס ליד אונד דער קאמפאזיט לונ דעם פאר
האנדענען לידע דיא קאמפאזיטלונג ; ווייז ווא וואר עי נישט
ביז דען אלטען, עיגנטלעך וואר עי נישט אימאער ווא
אונד

אונד זיין וועניגסטען ביים דעם אייראעליטען, לויט אונד נאך
 דעם זייטן דעם קעניגס דוד. דינער קעניג וואר דיכטער
 אונד קאמפאניסט, אונד זיין בייזשפיל ווירקטע. דער
 דיכטער דאכטע ביים אנדערטיגונג דעם לידעס און דיין
 קאמפאניזאציע אונד ביים דער קאמפאניזאציע און דאס ליד, אונד
 זא ווארדען ליד אונד קאמפאניזאציע לויט געבילדעט אונד
 בענגדיגט. דער דיכטער טטריך דינעס וואג, זעלטע
 יענעס לויט, וועהלטע דינעס דער יענעס ארדנונג און זיינע
 זייערע בעליבטע קאמפאניזאציע לויט בעגרייפן גען; דעם דיכטער
 אונד קאמפאניסט ווארען זיין זיינער איינלעגען פערשטאן
 פערזאנליכע. און ברויכט נאר דעם 13 אונד 15 פערזאנעס
 48 פאמיליעס זא לויט בעטראכטען, זא ווארדען זיך באזיר
 אויבערזייגטען, דאס דער פאמיליעס ביים אנדערנונג דעם
 גאנצען און דיין קאמפאניזאציע דאכטע.

היראזי פאלגט, דאס דיין איבערשטעטען דער פאמיליע
 יענעס דיין דיכטונגסארט בעטטימאטען, אונד אויף גוויסע
 זאנען קאמפאניסטען אנדערנונגען בעלונג האבען, פאלן גראדער בעי
 דייטונג יידע, אונד דאס און דיין פאמיליען בעסער פערשטעהן
 ווארדען, ווען און דינעס איבערשטעטען פערשטעהן אעלטע.
 אויך ווינטע דאסער, דאס טריכטעטען עאלר דינעס בעהערניגטען
 אעלטען, אונד וועניגסטענס דיין דיכטונגסארטען, וועלכע
 אין דעם איבערשטעטען אנגעגעבן ווערדן, בטמאמאטען זאלטן;
 וואס הייסט לויט בייזשפיל שיר, שירה, מזמור, מזמור
 שיר. שיר מזמור וכו' ? דינעס קענטע איינעס עראכטענס
 און פאליסטען זיין מאספא געטען, עס זיין אין דעם
 העברעאישן, אדער אין דעם דייטשען טהייל דעסעלבען.

משלי כא, וי

פעל אוצרות בלשון סקר הכל כדף
מבקשי מות.
באור.

אין למאמר מבקשי מות, באור אחר כי אם מרי
כפש המחכים למוות, ומשמעת המאמר פעל אוצרות:
הולדת כסף וזהב בין על ידי מלאכת מחשבת הנקראת
אלכעמיע, ובין על ידי קסמים (כל"א וויכשעל רוטהען)
אם כן ידענו סוד הפסוק הזה. המלך הזהיר את העם
לאמור: אל תאמינו בהולדות מיני מתכות על ידי
פעולות האדם, אין מציאת לדברים האלה כי אם בפי
אנשים כוזבים, סקר והכל הוא הכדף מביא לבית ומאיש
לקים (חיון פערברייטעכעס געריכט) משחריהם אבדו
את רכושם והוגס, היו לעבדים לכל איש מלוה ונביחם
אין לחם ושמלה, על כן מאסו בחיים ובקשו המוות.
זהירו! אל תהיו אף להעשיר, כי מחשבות כל אף אך
למחסור; קבלו על יד, כי מחשבות חיון אך למוות.
אם כן נקשר הפסוק הזה עם אשר לפניו, והוא: מחשבות
חרון אך למוות, וכל אף אך למחסור. ומחצית הפסוק
וי"ו כן: פעל אוצרות (הוא) בלשון סקר, הכל כדף (הוא)
פעל מבקשי מות. וכבר אמרתי כי מחצית לשון העברית
לא תשמור הנקודות על כן נחלף פעל במחלוקת
הראשונה לפעל במחלוקת השניה, כי דין מאמר קצר
למחצית העברית: במלה הנכתבת בראשונה
תשלם ברעיון המלה הנחמרת כפי אשר ישית עליה
הענין. ושמור הכלל הזה אשר און וחקר הראש"ע
ז"ל; אמנם רבו גם רבו הקוראים בו אשר לא ירדו לסוף
דעתו

דעתו בענין הזה, כי כן דרכו לשום קנאי למלין. (מיט)
החלצתו ווארטען לו שפרעכן, וכן תרגום המאמר הזה
אינז' ח' על כן באתי אחריו למלאות דבריו ולהשלימם פה
ובבאורי מן מזמור מ"ט. ועתה הבוחן יבחון וידע כי
ככונים הם דברי הבוחן הגדול הזה. גם האיש זך השכל
החכם ר' איצק אייכל ז"ל אשר כתב בעש סופר מהיר
הפלא ופלא, הוא גם הוא החליף במחברתו פעל במחלוק'
הראשונה לפעל במחלוקת השניה עיין בבאורו.

איברועטצונג.

דיז טאטנערנייגונגס: קונסט וואהנט אין דעם זינגערס
אורד; מיט מיין היטטיגעס גריכט, טאכט מור פֿרזווייטעלטע.

פתרוני.

ד

העתק מספר מורד וקציעה להגאון יעב"ץ

זצ"ל, (דף מ"ו סימן חנ"ג.) ע"ד התרת
הקטניות בפסח. *

ובשעת הדחק ודאי יש להתיר גם כל הקטניות
באכילה, שהרי אפילו רבינו בעל הטורים
שהיה

*) אלה דברי האגרת אשר כתב לנו איש נכבד
ונשוא פנים אחד:

„שלום לבעלי אספות וכו'.

אין זה קול ענות מלחמה ונצוח, ולא קול מרון
ודבה, קול שלום ואמת באמתחה של תורה אחת

סחיה אשכנזי, ובימיו כבר התחיל מנהג חומראו, לא
השגיח בה, וכתב: וחומרא יתרה היא, ולא נהגו בה.
מכלל שלא קבלו אבותינו האשכנזים ז"ל בימיו, (לכן מה
שגרסו בה"פ דש"ע א"ח על מולא דין חומרא זו
הטור

שומעים, ומחוץ לגדרכם לא הצאו, אם חאבו
ושמעוהם, לאסוף ולקבץ, ולהודיע לכל קיראי
מכהבים, הרברים אשר נאמרו ונשנו בענין
החרת הקטניות בחג הפסח, מגדולי הגאונים
והפוסקים בימים הראשונים, ונחדשו עזה ע"י
חכמי הקונסיסטוריום בוועסטפאלן, אשר ביניהם
שלשה רבנים מוחזקים ונהוגים על כסא הוראה,
ובשלשה הני נכבד ה"ה פאר דורנו, הרב המאור
הגדול, צדיק ורחמים, זקן שקנה חכמה עזה
ובינה, כמהו אריה ליב בערלין שלא"ט,
אב"ד ור"מ העסקין וכו', אשר כל תורה כלה
שגורים בפיו בכלליה בפרטיה ודקדוקיה. והנה
יען כי קמו חכמי ב"ד אחד, האוחזים בדעת
המחמירים, והכריזו נגד הקונסיסטוריום הנ"ל,
על כן לכל יהי מקום להוציא דבה ח"ו על כבוד
הרבנים המקילים הנ"ל, ולבל יהשבו המון עם
מהקלורת הנחונות תחתיהם, אשר לא קראו
בספרים, שהם ברו הרברים מלבם, ואין להם
מקור ומוצא בפוסקים אשר לפניהם, הואילו
בא להעתיק במכהבים מה שנאמר ונכתב בענין
חזה, להקל או להחמיר, למען ידעו בני ישראל
על אדני מה יוסדו דברי הרבנים המקילים
תאלה וכו', וכו'..

הטור: משבשתא היא, ולא כתפשטא ביניהם, וכמה פוסקים חושבים אותה לשטות, ומכהג טעות, שאין צריך אפי' חרטה והתרה. וכן מוכרח מנמרא עדוכה דלית דחש דלריב"ן באורז, ורבא מהדר אסילקא וארוזא לשני תבשילין. וכל חומרות דקטניות כולדו ואמחו מאורז, (עפ"ד ריב"ן) וכיון שנקער השורש, ממילא יבשו האמחים מאליהם.

ומעידני על אדוני מורי הגאון ז"ל, (***) כמה זער נכטער אותו צדיק על זאת, כל חג המצות היה מתרעס ואמר אי איישר חליא בשליכיה למכהג גרוע הלז, שהיה חומרא דחתי לידי קולא, וכפק מנה חורבא ומכשול (תחת אשר חשבו להתרחק ממנו מרחק רב) באיסור חמץ גמור, כי מתוך שאין מיני קטניות מזויים להמון לאכול ולשבע, צריכין

והנה מאור שמרנו לנפשותינו, לנגוע אף באפס קצהו באחד הענינים, אשר נחלקו בהם לבנות אנשים מישראל, למען נרחיק ממכתבינו כל עקשות פה ונלוח שפחים, בהכלית הרחקה, וחדלנו מעסוק בדבר הזה; אך לשאת פני הנכבד כותב האגרת הנ"ל, ולמלאות רצונו אך במקצה, העתקנו פה מקום אחד מספר מזור וקציעה לחגאון יעב"ץ ז"ל, ובורה אין לנו אשם, והלא יצא הספר הזה לאור עולם זה שנים בכורות, ובירי רבים נמצא, ומי ישים בנו דופי, אם נגרום שיקראנו עוד כחי מספר, אשר לא הגיע הספר הזה לידם? והי' לנו שלום.

ד"ה.

(**) הגאון חכם צבי ז"ל.

צריכין לאפות לחם מזאת הרבה, צמרמות העניים ומי
 שבני ביתו מרובים, ולא יספיקו להם תבשילים הרבה
 לשבד רעבונם, מוכרחים על כרחם להספיק להם מזה
 די לחם לביתם וחיים לנערוהם, מחוך כך אינם
 כזהרים בעסה כראוי וכחוצה, ועושים אותה גדולה הרבה
 ושוהים עליה מאוד, קרוב הדבר שנכשלים באסור ברת
 ר"ל, גם המזות עומדים להם בזיקר, ואין יד וכל אדם
 משגת לעשותם די האורך לבני ביתו, ולא ימנע להם
 אפילו די שבעס אף בלחם חמץ וכל השנה, וקטניות
 במלאים בזול בלי טרח ובהתר, ואתו אמנועי משמחת
 י"ט, בסבת חומרא שקינה טעם וריח. לכן אשרי
 שיאחז לדיק דרכו, יתן אכל למכביר, ונפץ את עלולי
 החומרות הזרות אל הסלע.

ואף אם היה כראיה גם מדעת אמ"ה ז"ל, שלא ערב
 את לבו להתירו, בלי הסכמת רבים, משום דברים
 המותרים ואחרים כהנו בהם איסור וכו', איברא הא
 ודאי ליתא, דאוקמה ר"ח בכותאי, אי כימא בבני
 מדינת הים דדמו להו, א"כ היכי דשכיח עבדי, אשכחין
 לזימקין דהווי מחמירי אמוראי במלי דשרי מדינא, משום
 פריצותא דעבדי דמטרכי מילתא, ובהפקרא כיחא להו,
 מאי דלא שייך האידנא לגמרי גבן בני האשכנזים, דלית
 לן עבדי, וכולן בני תורה כינהו, ישראל קדושים ומחמירים
 על עצמם ביותר, וכל דבריהם ע"פ חכמים עושים,
 פשיטא דליכא למיחש למידי, אלא כראיה דהוה חש להמון
 דבת עם שלא תלעזו עליו מדינה, למקרא ל"ב"ד שריא.
 אבל כשיסכימו חכמי אשכנז על ככה להפקיע חבל חומרא
 זו, פשיטא לית דן לריק בשש, ואין כאן חשש, לא משום
 דברים שנהנו אפילו לסייג, ולא משום שאין ב"ד יכול
 לבטל דברי ב"ד חבירו עד שיהא גדול ממנו וכו', דבמלתא

דכפק מנה חורבא ליתא להאי כללא, ומשנה ערוכה,
 עיין לחס שמים רפ"ה דמ"ט, שם תמצא דברים נכוחים
 בענין זה, על כן אני אומר בטח, המבטל מכהג זה של
 מכיעת אכילת קטניות (והדומה לו ממנהגים גרועים
 כאלה) יהי חלקי עמו, הלאוי יסכימו עמדי גדולי הדור
 במחוז הלז, הכני הכני כטפל לדבר מזה זו. וכל ימי
 הייתי עומד ומצפה מתי יבא לידי ואפרסם דעת אמ"ה,
 להפקיע חבל חומרות כאו שאין רוב הצבור יכולים לעמוד
 בהן, לקיים ותגור אמר ויקס, ואקבענה בדפוס ואעשנה
 כיון להביאה לידי מעשה, לתקוע בה מסמורת, לקבעה
 הלכה לדורות, לזכות את הרבים, ולהסיר מכשול מדרך
 עמנו, בודאי למצוה רבה יחסב.

הידה *

- 1 הן קלותי וידיים רפות חזקתי.
- 2 בגד לתפארת גם פתך לסער חלקתי.
- 3 ואף כי מלך ישראל גרש גרשני.
- 4 קרובי הוי בעדי זעקו אף הוא קרבני.
- 5 גם השרים בשירים בעדי ישאו רנה.
- 6 באברתם אחסה ותחת כנפיו אשכונה.
- 7 או מרחוק יאתה להיות לי לעזרה.

(*) החידה היפה הזאת, אשר כל פותר אותה ימצא
 טוב טעם ודעת, מצאתי בין אמתחות המכתבים

[סר]

- 8 גם צדקתי ענתה — כי מתוך היצירה,
9 עוד אוסיף לעשות חיל ברוחי פי שנים,
10 אשר לא גולתי אשיב אשלם כפלים,
11 אֲבִי מוֹשֶׁרֶת מֹשֶׁה כָּל עַתָּה כִּי יִפְקֹד שְׁמוֹ,
12 אֲנֹכִי בָאתִי וּמְלֹאתִי אֶת מְקוֹמוֹ,
13 הַלּוּיִם שְׁנֹאוֹנִי, הֵמָּה מֵאֲנוּ חֲבֵרְתִּי,
14 הָאֵיתָן לָקִיחַ יָקָח אֶךְ אוֹתִי,
15 שְׁלֹשָׁה בְּנִינִים בְּנִיתִי בָאָרֶץ עֵבֶר,
16 לְמִקְרָא הַעֲדָה וְלַהּוֹדִיעַ כָּל דָּבָר,
17 גַּם לְאִישׁ מְרַכֵּב תְּהַפּוּכֹת אֶתֶּן מוֹשְׁמֶרֶת,
18 הֵן אֵלֶּה קְצוֹת דְּרָכַי כֻּלָּם לִי לְתַפְאֶרֶת,
19 מֶלֶךְ מוֹאֵב וְלַחֵם יִבֶּשׁ נִקְרָאוּ בְּשֵׁמִי,
20 אִישׁ רֶשֶׁת וּמַעֲלָה גִרָה לֹא יִטְעֵם בְּמִטְעָמִי,
21 וְאִם חָקָה גִּבִּיעַ מֵלֵא וּגְדִשׁ בִּירֵד,
22 וְתִקְדִּים עֵין לִפְנֵי דְרָאוֹת מִחַ זֶה לִפְנֵיךְ,
23 עַל שִׁפְתוֹ בִּשְׁפָה בְּרוּרָה הִנְנִי לְעִינֶיךָ.
זֶה הַזֹּהֶר־מִי

אשר הראני התורני הרצני המדקדק כמות'
זכויל האכאווער נר"ו, ממעשה ידי
כעוריו, לפי דבריו, ויהי כי מלאה חן בעיני, ואפטר
בולתה לי להעתיקה במאסף, והנני אעיר לב
הקורא, אף אם איננו מאוהבי החדות, לבל יעבור
עליה בהעברה מהירית, ויכיר למי החתמת,
וימלא עונג כי ידרשנה וימלא פתרוכה. —
ש—ב